

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ОСВІТНЬО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА СОЦІАЛЬНА РОБОТА

— ПРАКТИЧЕСКАЯ ПСИХОЛОГИЯ И СОЦИАЛЬНАЯ РАБОТА —
— APPLIED PSYCHOLOGY AND SOCIAL WORK —

№2'2011

*Продовжується передплата на 2011 рік!
Наш передплатний індекс 74046*

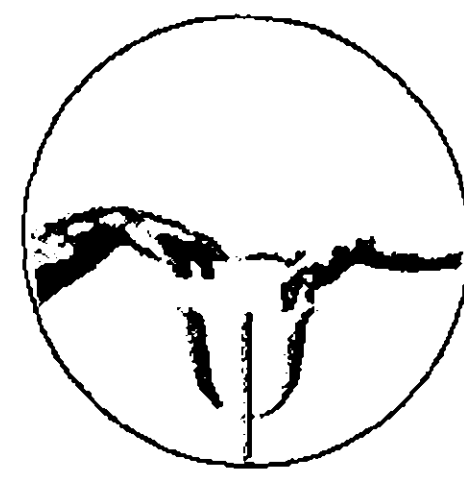
**ЧИТАЙТЕ
У НОМЕРІ:**

Допомога хронічно
неуспішним
молодшим школярам

Дослідження
внутрішньої
мотивації

Стресостійкість
майбутнього
фахівця

Свідоцтво про реєстрацію:
Серія КВ № 12489-1373 ПР від 19.04.2007 р.

ЗАСНОВНИКИ: компанія «СОЦИС-ПРЕС»,
Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України

СПІВЗАСНОВНИКИ: Академія педагогічних наук України за
участю Міністерства освіти та науки України і Товариства
психологів України

Індекс видання — 74046
Періодичність — 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових видань
ВАК України, в яких можуть публікуватись
основні результати дисертаційних робіт.

Матеріали журналу рекомендовані до друку Вченою радою
Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України

Головний редактор — О. В. Губенко

Редакція

Редакційна рада:

С. Д. Максименко — голова редакційної ради

Г. О. Балл	В. М. Синьов
Л. Ф. Бурлачук	Н. В. Чепелева
В. П. Казмиренко	М. Д. Ярмаченко
О. В. Киричук	Т. С. Яценко
М. П. Лукашевич	

Редакційна колегія:

В. В. Андрієвська	Л. О. Кремень
В. М. Бебик	Г. М. Лактіонова
О. В. Беца	Г. В. Ложкін
В. С. Болгаріна	Н. Ю. Максимова
С. І. Болтівець	Ю. Б. Максименко
О. Ф. Бондаренко	В. М. Оржеховська
М. Й. Боришевський	Л. П. Осьмак
О. В. Винославська	В. Г. Панок
О. А. Донченко	В. А. Поліщук
Є. В. Заїка	В. В. Рубцов
І. Д. Зверева	М. М. Слюсаревський
В. Ф. Калошин	О. В. Сухомлинська
Л. М. Карамушка	С. В. Толстоухова
З. Г. Кісарчук	

Номер підготували:

Головний редактор — О. В. Губенко
Науковий редактор — Т. В. Циганчук
Літературний редактор-коректор — В. В. Морозов
Комп'ютерна верстка — М. В. Желтоножська
Набір — А. Й. Голяк

У художньому оформленні 1-ої сторінки використано
репродукцію картини Вільяма Дайса.

Адреса редакції:

Для листування
01001, Київ — 1, а/с 117, Компанія «СОЦИС-ПРЕС»
(для редакції журналу: «Практична психологія
та соціальна робота»)

Для відвідувачів
Адреса: вул. Княжий затон, 11, кв. 71, ст. м «Позняки»
тел.: (044) 572-55-56;
E-mail: social@freenet.com.ua

© «Практична психологія та соціальна робота», 2011

ЗМІСТ

Наука — освіті

Авдєєва І. М. Фасилітація особистісного розвитку
хронічно неуспішних молодших школярів 1

Семенов І. М. Рефлексивно-діяльнісна педагогіка
як соціокультурний фактор розвитку
інноваційної освіти 7

*До картотеки практичного психолога
та соціального працівника*

Климчук В. О., Горбунова В. В. Методики
дослідження внутрішньої мотивації 11

Тополов Є. В., Кокун О. М., Максименко С. Д.
Модифікація методики дослідження агресивності
людини «тест руки» (hand test) 16

Сімків М. В. Адаптація модифікованого
україномовного варіанту методики
Т. Танга «Шкала Грошової Етики» (ШГЕ) 22

Психологія у ВНЗ

Морозов Д. Ю. Стресостійкість майбутнього
фахівця (на прикладі дослідження
студентів морського фаху) 26

Антонова Н. О. Ціннісні орієнтації студентів з різним
типом готовності до професійної діяльності
психолога (Початок) 31

Психологія сім'ї

Куфтяк О. В. Співвладна з труднощами
поведінка в сім'ї 36

Широка А. О. Сепарація в дочірньо-материнських
стосунках крізь призму сюжету давньогрецького
міфу про Деметру та Персефону 45

Ці «важкі діти»

Бедлінський О. І. Проблема періодизації
підліткового віку у сучасному суспільстві 49

Хуснутдінова-Жербер Л. Діти не від цього світу 54

*Школа практичного психолога
та соціального працівника*

Савиченко О. М. Розвиток здібностей
у спортивній діяльності 56

Для того, щоб нам з'явилися

Синявський В. В. Федоришин Б. О. —
засновник української школи професійної
орієнтації (Закінчення) 64

Наукові повідомлення

Ригін О. С. Про Бердяєва, російську метафізику
і Вічне місто 70

Мазяр О. В., Юрчак О. С. Життєві сценарії
в українських народних казках 73

Інформація

Дмитрук І. «Я стверджуюсь. Я утверждаюсь.
Бо я — живу!» (Перший Всеукраїнський
фестиваль творчості інвалідів) 78

Книжкова полиця

Балл Г. О. Корисний посібник із текстотворення 79

14. Kasser, T., & Ryan, R. M. (1996). Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 280-287.
15. Kasser, T., Davey, J., & Ryan, R. M. (1992). Motivation, dependability, and employee-supervisor discrepancies in psychiatric vocational rehabilitation settings. *Rehabilitation Psychology*, 37, 175-187.
16. McAuley, E., Duncan, T., & Tammen, V. V. (1987). Psychometric properties of the Intrinsic Motivation Inventory in a competitive sport setting: A confirmatory factor analysis. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 60, 48-58.
17. Robbins, R. J. (1994). An assessment of perceptions of parental autonomy support and control: Child and parent correlates. Unpublished Doctoral Dissertation, Department of Psychology, University of Rochester, 1994.
18. Ryan, R. M. (1982). Control and information in the intrapersonal sphere: An extension of cognitive evaluation theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 450-461.
19. Ryan, R. M., & Connell, J. P. (1989). Perceived locus of causality and internalization: Examining reasons for acting in two domains. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 749-761.
20. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). To be happy or to be self-fulfilled: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. In S. Fiske (Ed.), *Annual Review of Psychology* (Vol. 52; pp. 141-166). Palo Alto, CA: Annual Reviews, Inc.
21. Ryan, R. M., & Frederick, C. M. (1997). On energy, personality and health: Subjective vitality as a dynamic reflection of well-being. *Journal of Personality*, 65, 529-565.
22. Sheldon, K. M. (1995). Creativity and self-determination in personality. *Creativity Research Journal*, 8, 61-72.
23. Williams, G. C., Freedman, Z.R., & Deci, E. L. (1998). Supporting autonomy to motivate glucose control in patients with diabetes. *Diabetes Care*, 21, 1644-1651.
24. Williams, G. C., Grow, V. M., Freedman, Z. R., Ryan, R. M., & Deci, E. L. (1996). Motivational predictors of weight loss and weight-loss maintenance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 115-126.

МОДИФІКАЦІЯ МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ АГРЕСИВНОСТІ ЛЮДИНИ «ТЕСТ РУКИ» (HAND TEST)

Максименко С. Д.,

Кокун О. М.,

Тополов Є. В.,

*доктор психологічних наук, професор, директор
Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України,
дійсний член НАПН України*

*доктор психологічних наук, професор,
завідувач лабораторії вікової психофізіології
Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України
кандидат психологічних наук, докторант
Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України*

Актуальність.

Стрімке підвищення в останні півстоліття інтенсивності світової науки до проблеми людської агресивності, природно, гостро поставило питання розробки валідного та надійного психодіагностичного інструментарію, яким було б можливо досліджувати цей феномен людської психіки. Проте, складність вивчення даного феномену, вочевидь, стала основною причиною того, що діагностичних методик для його вивчення на сьогоднішній день існує обмаль.

Так, серед методик дослідження агресивності, створених у формі опитувальника можна назвати «Методику діагностики показників і форм агресивності» А. Басса і А. Даркі, «Методику діагнос-

тики агресивності» А. Ассінгера, «Методику "Особистісна агресивність і конфліктність"» Є. П. Ільїна та П. А. Ковальова та «Методику діагностики характеру і рівня агресивності» Ч. Д. Спілбергера. У «Індивідуально-типологічному опитувальнику» Л. М. Собчик, «Методиці дослідження характерологічних тенденцій» Т. Лірі, «Багатофакторному особистісному опитувальнику FPI» та «Опитувальнику «Стратегії подолання стресових ситуацій (SACS)» С. Хобфолла, агресивність людини характеризують лише окремі шкали. Найбільш відомою проєктивною методикою діагностики агресивності вважається Методика «Тест руки» (Hand test) Е. Wagner та ін.

Методика була створена американськими дослідниками на чолі з Е. Wagner [6], [7] з метою визначення рівня схильності людини до агресивної поведінки. Вона вважається більш валідною та надійною методикою дослідження агресивності в порівнянні з іншими. Методика дозволяє передбачати не конкретний тип агресивної поведінки, а схильність до агресії взагалі.

Стимульний матеріал методики складається з 9-ти карток із зображенням кисті людської руки та 10-ї пустої картки.

У традиційному варіанті проведення методики досліджуваній отримує інструкцію написати, яку дію, за його думкою, виконує кожна з намальованих рук.

Всі відповіді класифікуються за 11-ма оціночними категоріями:

1. агресія — відповіді, в яких рука виконує агресивні, ворожі дії (напад, нанесення пошкоджень, образа і т. ін.);
2. директивність — рука сприймається як керуюча, що активно впливає на іншу людину (віддає наказ, вказує напрям і т. ін.);
3. страх — відповіді, що відображають страх перед агресією з боку інших (рука, яка захищається від удару);
4. емоційність — відповіді, в яких рука виражає емоційно позитивне ставлення до інших, прив'язаність, кохання (рука, яка протягнута для допомоги, дарить квіти, гладить по голові);
5. комунікація — рука, яка спілкується з іншими, при цьому спілкування пов'язано з почуттям рівності сторін (рука, яка жестикулює, вказує дорогу, виражає привітання і т. ін.);
6. залежність — рука, яка шукає допомоги, щось просить у інших людей (рука жебрака, що просить милостиню);
7. демонстративність — рука виконує дії, пов'язані з самовиразом, демонстративністю (жінка протягує руку для поцілунку, рука, яка щось показує);
8. каліцтво (ущербність) — рука сприймається як хвора, покалічена, деформована (зламана рука, рука хворої або мертвої людини);
9. активні безособистісні дії — рука, яка виконує певні нейтральні фізичні дії (щось пише, спирається, шиє, тримає і т.п.);
10. пасивні безособистісні дії — рука, яка не виконує будь-яких дій (лежить, відпочиває, звисає);
11. опис — категорія відповідей, в яких міститься лише опис руки, без тенденції до будь-якої дії (вродлива рука, пухлява рука і т. ін.).

Відповіді, що відносяться до категорій «агресія» та «директивність», розглядаються авторами як показник готовності досліджуваного до зовнішнього прояву агресії, небажання пристосуватись до оточення. Чотири інших категорії — «страх», «емоційність», «комунікація» та «залежність», відображають тенденцію до соціальної кооперації. Відповіді, які підпадають під інші категорії при оцінці агресивності не враховуються.

Кількісний показник агресивності (А) вираховується шляхом віднімання від суми балів перших двох категорій суми балів наступних чотирьох:

$$A = (\text{Агресія} + \text{Директивн.}) - (\text{Страх} + \text{Емоційн.} + \text{Комунікація} + \text{Залежн.})$$

Т. М. Курбатова й О. І. Муляр вказують, що якщо показник «А» перевищує 0, це свідчить про підвищену агресивність. Якщо «А» дорівнює «0», це дозволяє припустити, що людина схильна до агресії по відношенню до тих, кого вона краще знає, але під час спілкування з чужими людьми успішно контролює свою агресію. Якщо показник «А» отримує мінусовий знак, то прояв агресії можливий лише в особливо значущих ситуаціях (що можна вважати нормою) [3]. Проте обґрунтованість подібної інтерпретації викликає сумніви, оскільки дані адекватної стандартизації даної методики на різних контингентах досліджуваних на сьогоднішній день відсутні.

Основним недоліком обробки та інтерпретації результатів традиційного варіанту Методики «Тест руки», на наш погляд, є те, що класифікація відповідей досліджуваного за 11-ма оціночними категоріями здійснюється дослідником повністю суб'єктивно. Тобто, інтерпретація відповідей одного й того ж досліджуваного у двох різних дослідників може відрізнитися. Також традиційний варіант Методики «Тест руки» не надає можливості здійснення комп'ютеризації її проведення та обробки результатів.

Саме це спонукало нас до розробки власної модифікації даної методики, в якій досліджуваній отримує інструкцію *не написати*, яку дію, за його думкою, виконує кожна з намальованих рук, а *обрати варіант такої дії* із запропонованих. У запропонованих варіантах було пропорційно (по три) в різній представлені перші 10 із вказаних вище 11 оціночних категорій. 11-ту категорію ми не використовували, оскільки вона не передбачає дії (а згідно до традиційної інструкції, досліджуваній має написати саме дію, яка виконує кожна з намальованих рук).

Наша модифікація стимульного матеріалу для Методики «Тест руки» наведена нижче. Оскільки його стандартизація здійснювалась із використанням сучасного підходу до дистанційної психодіагностики [2] — на основі розробленого нами діагностичного інтернет-сайту (<http://hr-test.org>) із залученням російськомовних досліджуваних із різних країн світу, то стимульний матеріал було подано на російській мові.

ИНСТРУКЦИЯ:

Для каждой из 9 нарисованных рук, выберите один наиболее близкий вариант того, что по Вашему, она делает, отметив его снизу от выбранного варианта. Для последнего 10-го (пустого) квадрата, выберите то, что по-вашему, могла бы делать нарисованная там рука.

До картотеки практичного психолога та соціального працівника

3		2		1		Рисунки рук	По Вашему мнению нарисованная рука...
							
бьет	1	бьет	1	бьет	1		
приказывает	2	приказывает	2	приказывает	2		
защищает	3	защищает	3	защищает	3		
помогает	4	помогает	4	помогает	4		
приветствует	5	приветствует	5	приветствует	5		
просит помощи	6	просит помощи	6	просит помощи	6		
хвастается	7	хвастается	7	хвастается	7		
повреждена	8	повреждена	8	повреждена	8		
пишет	9	пишет	9	пишет	9		
лежит	10	лежит	10	лежит	10		
угрожает	11	угрожает	11	угрожает	11		
препятствует	12	препятствует	12	препятствует	12		
отражает удар	13	отражает удар	13	отражает удар	13		
дарит	14	дарит	14	дарит	14		
жестикулирует	15	жестикулирует	15	жестикулирует	15		
просит милостыню	16	просит милостыню	16	просит милостыню	16		
показывает	17	показывает	17	показывает	17		
болит	18	болит	18	болит	18		
работает	18	работает	18	работает	18		
отдыхает	20	отдыхает	20	отдыхает	20		
оскорбляет	21	оскорбляет	21	оскорбляет	21		
направляет	22	направляет	22	направляет	22		
спасает	23	спасает	23	спасает	23		
гладит	24	гладит	24	гладит	24		
обращается	25	обращается	25	обращается	25		
заискивает	26	заискивает	26	заискивает	26		
привлекает	27	привлекает	27	привлекает	27		
деформирована	28	деформирована	28	деформирована	28		
делает	29	делает	29	делает	29		
свисает	30	свисает	30	свисает	30		

До картотеки практичного психолога та соціального працівника

6		5		4	
					
бьет	1	бьет	1	бьет	1
приказывает	2	приказывает	2	приказывает	2
защищает	3	защищает	3	защищает	3
помогает	4	помогает	4	помогает	4
приветствует	5	приветствует	5	приветствует	5
просит помощи	6	просит помощи	6	просит помощи	6
хвастается	7	хвастается	7	хвастается	7
повреждена	8	повреждена	8	повреждена	8
пишет	9	пишет	9	пишет	9
лежит	10	лежит	10	лежит	10
угрожает	11	угрожает	11	угрожает	11
препятствует	12	препятствует	12	препятствует	12
отражает удар	13	отражает удар	13	отражает удар	13
дарит	14	дарит	14	дарит	14
жестикулирует	15	жестикулирует	15	жестикулирует	15
просит милостыню	16	просит милостыню	16	просит милостыню	16
показывает	17	показывает	17	показывает	17
болит	18	болит	18	болит	18
работает	18	работает	18	работает	18
отдыхает	20	отдыхает	20	отдыхает	20
оскорбляет	21	оскорбляет	21	оскорбляет	21
направляет	22	направляет	22	направляет	22
спасает	23	спасает	23	спасает	23
гладит	24	гладит	24	гладит	24
обращается	25	обращается	25	обращается	25
заискивает	26	заискивает	26	заискивает	26
привлекает	27	привлекает	27	привлекает	27
деформирована	28	деформирована	28	деформирована	28
делает	29	делает	29	делает	29
свисает	30	свисает	30	свисает	30

9		8		7	
					
бьет	1	бьет	1	бьет	1
приказывает	2	приказывает	2	приказывает	2
защищает	3	защищает	3	защищает	3
помогает	4	помогает	4	помогает	4
приветствует	5	приветствует	5	приветствует	5
просит помощи	6	просит помощи	6	просит помощи	6
хвастается	7	хвастается	7	хвастается	7
повреждена	8	повреждена	8	повреждена	8
пишет	9	пишет	9	пишет	9
лежит	10	лежит	10	лежит	10
угрожает	11	угрожает	11	угрожает	11
препятствует	12	препятствует	12	препятствует	12
отражает удар	13	отражает удар	13	отражает удар	13
дарит	14	дарит	14	дарит	14
жестикулирует	15	жестикулирует	15	жестикулирует	15
просит милостыню	16	просит милостыню	16	просит милостыню	16
показывает	17	показывает	17	показывает	17
болит	18	болит	18	болит	18
работает	18	работает	18	работает	18
отдыхает	20	отдыхает	20	отдыхает	20
оскорбляет	21	оскорбляет	21	оскорбляет	21
направляет	22	направляет	22	направляет	22
спасает	23	спасает	23	спасает	23
гладит	24	гладит	24	гладит	24
обращается	25	обращается	25	обращается	25
заискивает	26	заискивает	26	заискивает	26
привлекает	27	привлекает	27	привлекает	27
деформирована	28	деформирована	28	деформирована	28
делает	29	делает	29	делает	29
свисает	30	свисает	30	свисает	30

	10
бьет	1
приказывает	2
защищает	3
помогает	4
приветствует	5
просит помощи	6
хваляется	7
повреждена	8
пишет	9
лежит	10
угрожает	11
препятствует	12
отражает удар	13
дарит	14
жестикулирует	15
просит милостыню	16
показывает	17
болит	18
работает	18
отдыхает	20
оскорбляет	21
направляет	22
спасает	23
глядит	24
обращается	25
заискивает	26
привлекает	27
деформирована	28
делает	29
свисает	30

Подібна модифікація даної методики робить її очевидно більш стандартизованою, оскільки на інтерпретацію отриманих результатів у традиційному її варіанті, як вже вище зазначалося, значною мірою справляв вплив суб'єктивний фактор — адже інтерпретація вільних відповідей досліджуваних, природно, що може відрізнятися у різних дослідників.

Ключ для підрахунку отриманих показників за цією модифікацією наведено у таблиці 1 (кількісний показник агресивності вираховується за вже наведеною раніш формулою).

Таблиця 1.

Ключ для обрахунку результатів за модифікацією методики «Тест руки».

№	Оціночні категорії	№№ вибору
1	Агресія	1, 11, 21
2	Директивність	2, 12, 22
3	Страх	3, 13, 23
4	Емоційність	4, 14, 24
5	Комунікація	5, 15, 25
6	Залежність	6, 16, 26
7	Демонстративність	7, 17, 27
8	Каліцтво (ущербність)	8, 18, 28
9	Активні безособистісні дії	9, 19, 29
10	Пасивні безособистісні дії	10, 20, 30

У дослідженнях, на основі результатів яких нижче будуть викладені показники стандартизації нашої модифікації Методики «Тест руки», взяли участь 704 російськомовних досліджуваних із 19 країн світу віком від 20 до 65 років, представників різних професій. З них — 212 чоловіків та 492 жінки.

Нижче у таблицях 2 — 4 ми наведемо показники стандартизації модифікації даної методики як загальні, так і для різних статевих-вікових груп, які **можна використовувати для інтерпретації та нормування отриманих результатів**. Ці показники розраховувалися згідно із загальноприйнятою процедурою [1], [4], [5].

Таблиця 2.

Нормативні дані показників для модифікації Методики «Тест руки».

№	Характеристика вибірки	N	Середнє значення	Стандартне відхилення
1	Всі досліджувані	704	-2,04	1,81
2	Чоловіки	212	-1,72	1,79
3	Жінки	492	-2,17	1,80

Таблиця 3.

Нормативні дані показників для модифікації Методики «Тест руки» (чоловіки різних вікових груп).

№	Вік (роки)	N	Середнє значення	Стандартне відхилення
1	до 30	93	-1,53	1,63
2	31 — 40	54	-2,15	2,04
3	41 — 50	43	-1,65	1,78
4	старші за 50	22	-1,67	1,86

Таблиця 4.

Нормативні дані показників для модифікації Методики «Тест руки» (жінки різних вікових груп).

№	Вік (роки)	N	Середнє значення	Стандартне відхилення
1	до 30	217	-2,13	1,83
2	31 — 40	150	-2,25	1,60

3	41 — 50	95	-2,15	1,84
4	старші за 50	30	-2,17	2,34

Отже, з показників наведених у таблицях також можна зробити **висновок** про підтвердження на достовірному рівні ($p \leq 0,001$) відомих літературних даних про вищу агресивність чоловіків у порівнянні

із жінками. Також у чоловіків до 30 років агресивність є дещо вищою (хоча статистично й незначущою), ніж у старшому віці. А в жінок такої тенденції взагалі не спостерігається.

В якості **перспективи** подальшої стандартизації нашої модифікації Методики «Тест руки» можна зазначити проведення подібної стандартизації на дитячих вибірках різного віку.

Література

1. Бурланук Д. Ф. Психодіагностика: Учебник для вузов. — СПб.: Питер, 2003. — 351 с.
2. Кокуп О. М. Теоретико-методологічні та практичні засади дистанційної психодіагностики в професійній сфері // Практична психологія та соціальна робота. — 2010. — № 7. — С. 65 — 68.
3. Курбатова Т. Н., Муляр О. И. Проективная методика исследования личности «Hand-тест». — СПб.: ГП «ИМАТОИ», 1996 — 32 с.
4. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. — К.: НДП, 1990. — 239 с.
5. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості. — К.: ТОВ "КММ", 2006. — 240 с.
6. Wagner E., Bricklin B., Piotrowski Z. The hand test; a new projective test with special reference to the prediction of overt aggressive behavior. — Springfield: Thomas, 1962. — 100 p.
7. The Hand Test: advances in application and research / edited by Glenn R. Young and Edwin E. Wagner. — Malabar: Krieger Pub. Co., 1999. — 241 p.

АДАПТАЦІЯ МОДИФІКОВАНОГО УКРАЇНОМОВНОГО ВАРІАНТУ МЕТОДИКИ Т.ТАНГА «ШКАЛА ГРОШОВОЇ ЕТИКИ» (ШГЕ)

Сімків М. В.,

аспірантка кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка

Анотація. Адаптовано та модифіковано методу для визначення переважаючого типу ставлення людей до грошей. Проінтерпретовані шкали та уточнені їх назви. Проведена процедура перевірки нового варіанту методики на надійність, а також здійснена процедура стандартизації даних.

Постановка проблеми. Гроші є невід'ємною частиною життя людей і, перш за все, виконують економічну функцію. Проте в процесі життєдіяльності та при безпосередній взаємодії з грошима, у людини формується певне ставлення до грошей або грошова установка, що, в свою чергу, стає частиною свідомості людини [1]. Таким чином гроші стають не тільки економічним, а й соціально-психологічним явищем. За останні роки зріс інтерес українських психологів-дослідників до цієї проблеми. Оскільки дослідження в цій галузі на теренах України тільки розпочинаються, важливим питанням постає наявність інструментарію для таких досліджень. У західній Європі та Сполучених Штатах Америки такі методики вже створені (А. Фернем, Т. Танг), проте немає адаптованого українського варіанту цих методик.

Метою даного дослідження є адаптувати та модифікувати україномовний варіант методики Т.Танга, який визначає грошові установки.

Завдання:

- 1) зробити україномовний переклад методики;

- 2) відредагувати зміст методики у відповідності з особливостями україномовної термінології;
- 3) провести емпіричне дослідження з використанням україномовного та англійського варіанту;
- 4) уточнити назви шкал відповідно до особливостей української мови;
- 5) перевірити надійність даної методики;
- 6) здійснити стандартизацію отриманих даних дослідження;
- 7) інтерпретувати шкали.

Характеристика досліджуваних. У дослідженні взяло участь 100 осіб віком від 20 до 40 років. Саме на цей віковий період припадає найбільша професійна та економічна активність людей. До даної групи досліджуваних увійшло 52 жінки, з яких 43 особи на момент дослідження були віком від 20 до 30 років та 9 осіб віком від 31 до 40 років. Група чоловіків налічувала 48 респондентів, з яких 37 осіб віком від 20 до 30 років та 11 осіб віком від 31 до 40 років.

Рівень освіти у досліджуваних розподілився наступним чином: 59 % респондентів мають вищу освіту, 25 % — базову вищу освіту та 16 % — середньо-спеціальну освіту.

Основний матеріал та результати дослідження. Американський дослідник Т. Танг (1992, 1993, 1995) створив методику для вимірювання грошових установок, яка була названа «Шкалою